

קוזה, אלכסנדרו (1857-1946)

(Alexandru Cuza). מייסד התנועה האנטישמית המודרנית ברומניה. ק', שהיה פרופסור לכלכלה באוניברסיטת יאש (Jassy), הפיץ רעיונות גזעניים של שנאה ליהודים בפרט ולזרים בכלל, והאשים את היהודים בכיבוש הערים ובמחיקת צביון הרומני ובכוונה להשתלט על רומניה כולה. ב-1895 הקים 'ברית אנטישמית עולמית' (Alliance Antisemitique Universelle) בבוקרשט עם ההיסטוריון, הסופר והמדינאי הפרופסור ניקולאה יורגה והצרפתי בייז. ב-1910 הקימו ק' ויורגה את ה'מפלגה הדמוקרטית הלאומית' – מפלגה טרום-פשיסטית שדגלה ברעיונות לאומניים-נוצריים. מטרתה העיקרית של המפלגה היתה הרחקת היהודים מהמקצועות החופשיים ומשירות הצבא ואיסור התיישבות יהודים בכפרים. יאש, ובייחוד האוניברסיטה שלה, הפכו בהנהגתו של ק' למרכז לפעילות האנטישמית בכול רומניה. ב-1923 הקים ק' ארגון פשיסטי, 'ליגה להגנה לאומית נוצרית', ומזכיר ה'ליגה', קורנליו קודרינו, פרש ממפלגתו של ק' וב-1927 יסד את 'משמר הברזל' בגלגולו הראשון. ק' דרש להגביל את מספר הסטודנטים היהודים באוניברסיטאות ולהנהיג בכול התחומים נומרוס קלאוזוס – מכסה מוגבלת ליהודים. ובעצם להרחיקם מכול השפעה בתחומי התרבות, הרוח והספרות. ניתן לומר שברומניה הקדימו רעיונותיו האנטישמיים והגזענות בהרבה את ההשפעה הנאצית, וק' השתבח שהקדים את היטלר בכול הקשור לגילוי ה'סכנה' היהודית. ב-1935 הקימו ק' ואוקטיון גוגה 'מפלגה לאומית נוצרית' בעקבות מיזוג ה'ליגה' של ק' עם המפלגה האגררית הלאומית של גוגה. ב-1937 עזר קוזה לגוגה להקים ממשלה אנטישמית, השנייה באירופה, היא כיהנה 44 ימים, אך הספיקה לבטל את אזרחותם של כרבע מיליון יהודים, ופתחה מבחינה רעיונית את הדרך לרודנות של יון אנטונסקו. אחרי שחרור רומניה ב-1944 לא הטרידו השלטונות הקומוניסטיים את ק' ולא העמידוהו למשפט 'מפאת גילו'.